

פ ר ו ט ו ק ו ל מ ס ' 3/44

מישיבת וועדה החינוך והתרבות שהתקיימה
ביום ד', יא' סיון תשי"ט
17.6.59 בשעה 9.00

- נ כ ח ו : חברי הוועדה: ש . פרסיץ - היו"ר
 י . גרוס
 ר . הקטין
 ש . כפריה
 ד . נצר
 ר . צברי
 י . סמילנסקי
 פ . זוארץ
 א . רוזאל-נאור
 י . רפאל

מוזמנים: ד"ר אבידור - מנהל משרד החינוך
מנ שריד - משנה למנהל משרד החינוך

סדר-היום: רשמים מהסיוור.
חלוקת רבע מיליון הל"י.

היו"ר ש. פרסיץ: פותחת את הישיבה.

נקדיש חלק מישיבתנו למסירה רשמים מהסיוורים שקיימנו ביומיים האחרונים.

עלי לומר כי בסיוורנו בפרוזדור ירושלים, אם כי היתה לנו הזדמנות לראות אך מעט, ראינו דברים כל כך שונים מכל מה שראינו בשנים הקודמות, שאם גם עתה ראינו דברים אשר כדאי לתקנם, אנו יכולים לציין אותם בסיפוק מיוחד.

בקורנו הראשון היה בבית-שמש, שם ראינו את שני בתי-הספר בעיר החדשה, בית-הספר הממלכתי, וממלכת-י-דתי. שניהם נמצאים כמעט על מגרש אחד, נרק גדר מבדילה ביניהם. הבניינים יפים, וגם המנהלים עומדים על רמה גבוהה יותר מאלה אשר ראינו בשנה שעברה בבית-הספר הממלכתי-י-דתי ביבנה. כמו-כן הסיוורים, צות המורים, מספר המורים המוסמכים, מספר המורים הגרים במקום, הרמה, כל זה מוכיח על התקדמות רבה.

מראיהם החיצוני של הילדים בלבד, אם לא היה משביע רצון במלואו, אבל הינהו שונה ביותר מכל מה שרואים בבתי-ספר אחרים בישובי עולים, וזאת כדאי לציין לשבח. אני, באופן אישי, עמדתי על דבר אחד שזוהי בעיה אשר כדאי לשים לב אליה, והיא הנעלת הילדים שמצאהיה במצב גרוע ביותר, והדבר יכול לחת אף סימנים בבריאותם של הילדים.

היו"ר ש. פרסיץ: דבר הדורש תשומת לב מיוחדת בבתי-ספר אלה, הוא הטיפול בבנינים וברכוש, כי גם פה כבר נראו סימנים של הרס, אם כי לא כאותם סימני הרס שראינו במקומות אחרים. ראינו כאן למשל, קומה תחתונה, כעין מרתף, בבית-הספר הממלכתי, אשר משמש ודאי מקלט, אבל כיום משתמשים בו לפעולות צבוריות, והמקום מוזנח ביותר. ראינו שמשות מנופצות, ועוד דברים המעידים על הזנחה.

עוד דבר שבמקום כזה הינו בלתי סביל לדעתי, היא עובדת אי הזנתם המלאה של כל הילדים במקום, אלא שליש מהילדים בבית-הספר הממלכתי, וכ-38% בבית-הספר ממלכתי-דתי. כאן הסבירו לנו המנהלים, כי בוחרים בין הנזקקים לבין הנזקקים ביותר, ואני חושבת כי לא יחכן כדבר הזה, ולו גם יעלה התקציב מעל הסכום המוקצב, יש למצא את האמצעים במלואם. דבר זה לא רק שהוא חמור מבחינה חנוכית, אלא פוגע אף מבחינת בריאותית בילדים. הילדים בבית-שמש לא עשו רושם של ילדים ירודים, אבל היו כאלה אשר עניונם נראתה בהם, ולא יחכן במקומות כאלה להבדיל בין נזקק לבין נזקק ביותר.

איננו יכולים להעיר פה מאומה בענין הלימודים, כי המורים כלם עשו רושם של מנגנון אחיד העובד בשמחה, והנמצא במקום מתוך שביעות-רצון. המפקח ציין כי במשך שנתיים אלה, זו בפעם הראשונה לא היו כל בקשות להעברה למקומות אחרים, היינו האנשים שמחים להישאר במקום, ודבר זה הינו הסימן הטוב ביותר.

ברור שלא היה לאל ידיו לעמוד על ההישבים הפדגוגיים והחינוכיים בזמן קצר זה, ואנו ראינו למעשה בעיקר את הסידורים האדמיניסטרטיביים במקום.

משם נסענו להר-טוב, ובקרנו בנחם. שם ראינו את פעמי המשיח. ראינו את בית-הספר המורכב משלשה ארגונים מיישבים, אחד המושבים, הפועל המזרחי ואגודת ישראל. בראש בית-הספר זה עומד מר ברויאר, מורה ותיק, ואדם אשר כנראה מקבל את מה שהוא עושה כיעוד, ועושה זאת בהתלהבות ובאמונה, ורוצה לבנות משהו שלם ויפה, וכמובן נתקל בקשיים עצומים.

מראש הילדים בבית-הספר זה שונה תכלית השינוי מילדי בית-שמש. פה רואים את כל מה שהיינו רגילים לראות בשנים הקודמות, אפילו סימני כינמת, וגזזת. בית-הספר, למרות שעומד שנה אחת בלבד, הינו מוזנח ומלוכלך. אבל האור הבוקע מבית-הספר זה, והעשיה שישנה שם, מעודדים, ואם באמת תינתן עזרה במקום, וכנראה שלא ניתנת עזרה כלשהי על ידי המועצה לבית-הספר זה, אפשר יהיה להפכו כלי תפארת.

אמשיך ברשמי מבית-הספר בנגב, לפני שאמסור רשות הדיבור לחברים אחרים. לא דומה היה הביקור בנגב לביקור בפרוודור ירושלים. כאן נסענו לבקר בשני בתי-ספר איזוריים סמוכים זה לזה, האחד ממלכתי-דתי בחושיה, והאחר, ממלכתי, במבועים. בית-הספר בחושיה מכיל 163 ילדים, והשני 365.

אשר לבית-הספר הממלכתי-דתי בחושיה, הצטערתי צער רב על כך שחברי הוועדה העומדים מאחורי החינוך הממלכתי-דתי לא בקרו במקרה זה. אם היינו מזועזעים מבקורנו ביבנה בשנה שעברה, אין דומה הזעזוע הזה למה שזועזענו כאן. בית-הספר קיים שנה אחת בלבד, ואין מילה אחרת בפי אלא לומר, בושתי ונכלמתי מכל מה שראיתי שם. ואתם כולכם יודעים עד כמה אני מחייבת את החינוך הממלכתי-דתי, כל עוד אין לנו בית-הספר אחד ואחיד אשר יוכל לחנך את כל ילדי ישראל לפי מסרת ישראל. כך שלא אחשד ביתס מיוחד. האם כך נוהגים ברכוש? כך נוהגים בילדים? לו ראיחם את צות המורים, המנהל, ואודה על האמת

היו"ר ש. פרסיץ: כשראיתי את אותו מנהל, חשבתי לעובד משק בסביבה. הלה הינו בחור כבן 20, מדבר עברית גרועה, אם כי הוא טוען כי הינו בוגר בית-ספר היכון, ושתי שנות ישיבה, ואינו מתאים לתפקידו.

אשר למצב הכללי, בתים יפים וחדשים אשר זה עתה נכנסו לחוכם, אבל מה רבה העזובה, איזה לכלוך על הקירות ובכל מקום. הילדים יושבים בכחות באוירה דחוסה, ואיש איננו פותח חלון. ומה שגרוע יותר היה מה שראינו על הלוח, מילים מנוקדות בניקוד לא נכון. וכששאלתי כמה מורים מוסמכים וכמה בלתי מוסמכים ישנם שם, ענו לי בבה-צחוק של הישג, כל הבחורות שלנו הן יוצאות נח"ל. הן כלן יושבות כאן במושב ההולך ונבנה על שם הרב מימון. שאלתי איפה רכשו השכלתן הפדגוגית, וכמענה הסתבר שאותו מנהל צעיר מחלק תעודות בגרות של בתי-ספר תיכוניים קל ביותר. ועל ידו, וזה הדבר התמור ביותר, המפקח אשר מעיד על נכונותם של הדברים.

אני תפצה לומר לכם כי אם משרד החינוך לא יראה מחובתו הראשונה לשנות את סידרי הדברים בבתי-ספר ממלכתיים-דתיים אלה, אתם לוקחים עליכם את האחריות לידועה הזו. איזה חינוך אנחנו נותנים בבית-הספר לילדים האלה? חינוך ללא תורה, ללא יראה שמים, ובזה אין כל ספק, כי יראת שמים עומדת על אמת, וכשאנחנו פנינו אל המורה ושאלנו אם יש להם ספריה, ענה: פנינו לבית-הנשיא ובקשנו ספריה. שאלה ח"כ רזיאל-נאור: והאם אתם עצמכם עשיתם משהו להקמת ספריה? ענה לה: כן, יש לנו 80 ספר לילדים, ו-20 ספר למורים. שאלתי מניין לקחו ספרים אלה, ענה כי אספום. אזרתי עוז בנפשי ובקשתי לראות את הספריה, ואז השתררה מבוכה על פניו, והוחלפו מבטי מבוכה בינו לבין המפקח. הם ניסו להתחמק באמרם כי אין בידם המפתח, אך זה נמצא כשהשמש הגישו, מבלי לדעת שעליו להעלים משהו. כשהם פתחו את הארון, מצאנו שם 80 או 60 ספרי למוד, אף לא ספר אחד לקריאה. אשר לספרים הפדגוגיים למורים, מצאנו שם את ספר מקראות. מה, איפוא, קורה כאן? לנקיון אין מחנכים את הילדים, לתורה לא וגם ליראת שמים לא.

חדר האוכל עשה רושם טוב מאד, גם המטבח השביע רצון. קיימת כנראה בעיה בקשר עם הסעת הילדים. ראש המועצה התאונן שאין נותנים להם רשות לרכוש אוטובוס, והם מוכרחים להסיע את הילדים במשאיות, והדבר מביא למריבות קשות בין הישובים, כי ישוב אחד מסייע ילדיו באוטובוס, והשני במשאית, הם רואים בכך אפליה, ורצונם שידאגו לכך שיקבלו רשיון על מנת שיוכלו לרכוש אוטובוס. נוסף על כך ישנם מקומות מהם מגיע האוטו עם הילדים במאוחר, כך שזה פוגם אפילו בשלמות של ארבע שעות הלימוד ליום. יש לציין כי במקום זה אוכלים הילדים כלם בבית-הספר.

ממקום זה עברנו למדינה אחרת, פשוטו כמשמעו, ממש מדינה אחרת. עברנו מדבר שממה, והגענו לבית-הספר האיזורי במבועים. כאשר אך מחקרבים למקום, רואים מיד את אותם הביחנים אמנם, אך לידם חצר פורחת, אשר עד הנה איננה מכוסה ירק, אבל היא כבר מעובדת ומגודרת, ושורר נקיון מופתי, מן הכניסה לחצר, ועד לחדר הלימוד. נעים לראות כיצד שומרת המועצה האיזורית והמורים על נקיון המקום וצורתו. מעניין לראות גם באיזה אמצעים חינוכיים עושים זאת. הם לא כיסו את הקירות הללו בצבע פלסטיק אף בסיד, אלא כיסוהו בציורים. ואם כי אלה ציורים פרימיטיביים ופשוטים מאד, עצם הדבר הזה כאילו חוסם את יצר ההרס והלכלוך מצד הילדים. בכל פרוזדור מצאנו ארון עם ארבעה חאים, בכל תא מצאנו מטאטא, יעה וספוג כדי לנקות את הכתה והלוח לאחר השעור.

היו"ר ש. פרסיץ: כששאלנו בקשר לספריה, לא בושו להכניסנו לשם, ומצאנו בה 800 ספרים, וכרטיסיה מסודרת.

מבחינה חינוכית קיימות בביה"ס אולם הבעיות שישנם בכל בתי-הספר האלה, הילדים מחקשים בקריאה, ילדים היושבים בכתה ג' ו-ז' ידיעותיהם אינן מגיעות אלא לאלה של כתה ד' מקסימום, אבל פה ישנו צות מורים ומנהל, אשר בינו לבין המנהל הקודם עליו דברתי קיים הבדל שאין לתארו. צות המורים מונה אף שלש חיילות, והצות הינו מסודר ומאורגן יפה.

נוסף על כך ראינו שם אולם להתעמלות אשר עשה עלינו רושם רב. כי לא הרבה בתי-ספר בערים הגדולות זוכים לשכמותו.

פ. זוארץ: לזכות מי יש לזקוף זאת?

היו"ר ש. פרסיץ: לזכות 360 הילדים. גם בתכניה של ביה"ס בתושיה ישנו אולם להתעמלות, ואם לא נבנה הרי שיש לברך על כך, כי היה נהרס. ויתכן שעד אשר יתמלא ביה"ס ויהיו יותר ילדים, ייבנה האולם הזה, ואשר לכך ברצוני לומר לך, כי במשך כל הסיור, חפשתי, רצייתי למצא איזו אפליה, אף לא מצאתיה. הכל תלוי רק ביוזמתם של האנשים במקום וכיצד הם משתמשים באולם אמצעים אבל בדרכים שונות.

עוד דבר שהשאיר עלי רושם כביר היתה עובדת התלבושת האחידה במובעים. ולמרות זאת שהופעתם של הילדים בתלבושת זו לא היתה רעננה ביותר, הרי יש לתלבושת כזו ערך מחנך שבעתיים. חבל רק שמשום עניותנו לא יכלנו לתת אלא מערכת בגדים אחת לחרף ואחת לקיץ, וכמובן שאם לא שומרים עליה בקפדנות, אין מראה מרהיב, אבל עצם העובדה, ברכה בה. ואיך הם הגיעו לכך, אותם ישובים המשלמים למועצה מיסים בסך של 5 ל"י לשנה, ואף אח אלה אינם משלמים, והמדובר ב-800 משפחות בלבד. הם נתנו בשביל תלבושת אחידה 10 ל"י לילד ראשון, שני ושלישי, ומן השלישי ומעלה 4 או 5 ל"י, והמועצה הוסיפה את העדף, כי שתי סדרות בגדים עולים 15 ל"י.

ולא רק זאת עשחה המועצה. כאשר נכנסים לחדר הטבע ורואים את המשלוח היפה אשר נשלח לכל ביה"ס כציוד מטעם משרד החינוך, ורואים את הרהוט שהוסיפה לכך המועצה האיזורית, על חשבונה, מחמלאים כבוד ליוזמה ולבצוע זה. וכאן עלי לומר לכם, ניסיתי להתחקות אחרי מקורות הממון, כי חשדתי שכאן, משום קרבה למלכות, שמא ניזונים מאיזו קרן סמויה. וסופר לי כיצד משיגים הם את הכסף הדרוש. למועצה האיזורית ישנה חוה בת 1000 דונם, והם מגדלים בה גידולים שונים, כגון: גידולי סלק, כותנה וכו'. עובדים בה המתישבים החדשים מעזתה. השנה היה להם רווח ניכר, בערך כ-20 אלף ל"י, וכסף זה השקיעו בבית הספר. כבוד ליוזמה, כבוד למסירות, כבוד לכוח הבניה ולהבנה העמוקה של צרכי השעה. אמרנו גם כי לפחות עידוד רב בזה, שאולי יראו השכנים, ויבינו כי גם עליהם לחפש דרכים.

אנחנו כולנו, עם משרד החינוך, חייבים לתת דעתנו לכך שאין לאפשר המשך מצב כזה בביה"ס כפי שראינו באחד, בעוד יכולות להימצא הדרכים על מנת להגיע לאותם שפורים אליהם הגיעו בשני.

ג. צברי:

לצערי השתתפתי רק בסיוור אחד, בבית-הספר
בבית-שמש, ועלי לציין בסיפוק את ההבדל
שחל בו מאז הפעם הקודמת כאשר בקרנו בו. הרושם שלי היה אף חיובי
למראה העובדה ששני בתי-הספר שוכנים בקרבת מקום, ואולי דבר זה
יביא לידי קרבת יתר בין הילדים, ולידי פחות הבדלים ביניהם. משום
כך התפלאתי לראות כי דוקא כהה ס', הינה נפרדת, ולדעתי צריך היה
לצרף את שתי הכתות לכחת לימוד אחת. רושם קשה מאד השאירה עלי
החשיפות, אבל הוסברו כי זה מחמת היות השנה שנת שמיטה, ונקוה כי
בשנה הבאה יתחילו בעיבוד האדמה ובהפרחתה.

דבר נוסף ממנו התרשמתי קשות היתה העובדה
שלא כל הילדים אוכלים בבית-הספר, וסופו לנו כיצד שימש הדבר רקע
למריבות ולהוגשת אפליה.

מתוך הסתכלות בחדרי הכתות, אני רוצה
להביע אכזבתי מחסר ביטוי של הרוי הגלויות במקום. אני חושבת
שבצענין זה צריכה לבא הדרכה.

אשר לביקור בנחם, התרשמתי חיובית מאישיותו
של המנהל, נראה היה כי אדם זה רואה את הצרכים, ושולט היטב במצב.
איננו רגילים כל כך למראה מנהלים מסוג זה, בעיקר במקומות קטנים כאלה.

דבר נוסף שאני רוצה לציין היא העובדה
שהקשר עם בתי החרוים איננו מספיק. חייב להיות יותר קשר עם החרוים.
זוהי אמנם צרתו של בית-ספר איזורי, כי הוא מרוחק מבתי המגורים,
אבל לא יתכן להשאיר בגלל כך בניתוק את הקשר שבין בית-הספר לחרוים.

א. וזיאל-נאור:

דומני כי הצרה שבבתי-ספר ממלכתיים-דתיים
היא בכך שישנה יוזמה לפתיחת בתי-הספר,
ומן הרגע שהם נפתחו, הם נעזבים. אני זועזעת מהביקור הזה בתושיה.
לא אחזיקי טל כל אותם דברים עליהם עמא היר"ו פרסיץ, אבל נראה לי כי
כל האחראים, בראש וראשונה משרד החינוך, וכל אלה המטפחים את תנועות
הנוער שמהם באים כל אותם הצעירים הטובים, ואין לי ספק שהם טובים
ובעלי רצון טוב, אבל הם אינם יודעים מה עליהם לעשות וכיצד לעשות,
חייבים לתת דעתם יל כך. לא די בכך שאותו מנהל צעיר הנקרא בשם
יוסקה, הינו חבר תנועה נוער ועושה פעולה חלוצית, כי אין לו די
הכשרה לתפקידו והדבר משתקף בבית-הספר, בעוד מנהלו הצעיר של בית-הספר
הממלכתי, חיימקה, יודע את תפקידו מלבד זה שהוא כמעט מורה מוסמך,
חסרה לו רק בחינה אחת. נוסף על כך רב ההבדל במספר המורים המוסמכים
בשני המקומות, אם כי לא בכך העיקר, כי יכול אדם להיות מורה בלתי
מוסמך, אבל אם הוא יודע שעליו לעשות משהו לטובת הילדים, הוא מחפש
דרכים. למשל העובדה ששם הצליחו לאסוף 800 ספר, זה מראה על רצון.
ואני אמנם שאלתי כיצד עלה בידם לאסוף במשך שנה מספר כזה של ספרים,
נעניתי, כי הואיל והיו קיימים בתי-ספר בישובים טרם נפתח בית-הספר
האיזורי, הם דאגו לכך שהספרים הללו ייאספו, וכך הצליחו להגיע
לספריה נאה. נוסף על כך גינת בית-הספר המטופחת, היא המספקת את
כל צרכי המטבח. אני מאמינה שעם חלוף שנת השמיטה, יידעו גם
בבית-הספר הממלכתי-דתי לעשות משהו בנידון זה, אבל אינני יודעת
אם יש להם אותה הדרכה והכוונה. יש להם במבועים, אמנם יו"ר מועצה
המבין יפה את הבעיות ויודע איך לפתור אותן, אבל אם לאחרים אין
כאלה, אזי מהבתו של משרד החינוך לעשות משהו. הוא חייב להיות
המעורר ליוזמה. המנהל הצעיר בבית-הספר הממלכתי-דתי, אותו יוסקה,
התאונן שאין לו שום הדרכה, וכי אותה הדרכה שהוא מקבל בבאו-שבע,
איננו יכול להעבירה למורות בבית-הספר, כי אין להן כל בסיס וכל
התחלה ראשונית, ולא די בכך שהן נערות יוצאות תנועת נוער, והן
יושבות בגרעין יוצאי נח"ל במקום הזה. עובדה זו איננה מספיקה
לכך שהן תשמנה מזרות בעוד אין להן כל התחלה ראשונית. ואני
אפילו בטוחה כי המורים והמורות האלה אינן יודעות גם כיצד להציג
בעיותיהן, כי אינם יודעים כיצד לנסחן.

בעת ביקורנו בכיתה, העירותי בזהירות
רבה כי המילים על הלוח נוקדו בשגיאות. המורה אישרה זאת, וחשובתה
היתה כי היא מנקדת בסגול במקום בשוא, מפני שאין הילדים יודעים מה
פרוש שוא, או היא מנקדת בקמץ במקום חטף-פתח, מפני שהילדים אינם
יודעים אלא קמץ מהו. והבעיה היא כי לאותה מורה נראה כי עם כל
היותה שוגה ולא מלמדת היטב את הילדים, היא בסדר, כי היא יושבת
בנגב.

א. רוזיאל-נאור: דברים אלה טעונים תיקון, אך אין זה בכוחו של אותו מנהל צעיר לפתור את הבעיות, ולא מספיק שכאן יושב בחור בעל מרץ ויוזמה ובעל חינוך, ומגיע לפתרונות, וכאן יושבים אנשים אשר אינם יודעים כיצד לפתור, אם זה כך, אזי משרד החינוך צריך להיות במצב של "את פתח לו". יש לקחת את המנהל הזה אל השכנים לימי עיון על מנת שידאג כיצד פותרים את הבעיות. נוסף על כך יש לתת להם יותר הדרכה והכוונה.

אני רוצה לנגוע בבעית גיוס הבנות לצבא. במבועים ראינו שלש חיילות המשמשות מורות, ובאחת הכתות ראינו כיצד אחת מהן מלמדת את הילדים אנגלית, והיא מצליחה. לדעתי אחד הליקויים היסודיים במערכת החינוך הממלכתי-דתי הוא בכך שאין חיילות מזרם זה. וישנן נערות דתיות בצבא, אז איפה הן? האחראים לכך שבנות דתיות אינן הולכות לצבא צריכים להבין, כי העולם כולו עומד בסימן של פמיניזציה בחינוך, ואי אפשר לעצום את העיניים ולומר: אצלנו לא. התהליך הזה של פמיניזציה בחינוך זוהי עובדה קיימת, ולו היו לחינוך הממלכתי-דתי מספיק כוחות הן באיכות והן בכמות, במידה כזו שיכלו לותר על המורות, ניחא. אבל כשנזכרים במראה דמויות המורים אותם ראינו במקומות שונים, לעתים יוצאי ארצות שונות שאינם יכולים להתאים עצמם למציאותנו, או אותם בחורים צעירים אשר עוסקים בעניני חינוך עקב היותם גרעין שעלה להתישבות, והמשק איננו מאורגן וצריך לספק שעות עבודה, אזי שולחים אותו כמורה. למעשה הוא צריך לעבוד ליד הטוקטור או יש ביכלתו לעשות הרבה דברים טובים ומועילים, אבל בהודאה איננו יכול לעסוק, כי אין לו כל יחס לדבר הזה. אני חושבת כי כל האחראים לכך שאין חיילות דתיות בצבא, על כל פנים אין במידה מספקת, חייבים להבין כי זה מתנקם בחינוך. כי לא מקרה הוא שהוכנסו חיילות למערכת החינוך במקומות אלה. חיילת כזו משמשת אף דוגמא טובה מבחינת הדייקנות, הלבוש, הרוח. עליכם לפקוח עיניכם ולראות את הדבר הזה, ובמקום לשלוח את הנערות האלה לבתי-ספר ללמוד מקצוע בו אינן מעונינות אפילו, שלחו אותן לצבא, ואחר כך לאותו בית-ספר, ואז הן תדענה מה לעשות.

היו"ר ש. פרסיץ: מאחר ועלינו לחזור לדון בחלוקת רבע מיליון הל"י לתרבות ואמנות, ושעתנו איננה עומדת לנו להמשיך ברשמינו על הסיור, אני מציעה כי נפסיק עתה, ונקדיש לכך ישיבה בשבוע הבא.

הוחלט להמשיך ברשמים על הסיור בישיבת יום ג' הבא.

הצעות משרד החינוך בחלוקת 250.000 ל"י לצרכי תרבות:-

היו"ר ש. פרסיץ: זכור לכם ודאי כי בתקציב החינוך ישנם 120 אלף ל"י למוסדות אמנות ותרבות, 196 אלף ל"י למדע ומחקר, ותוספת של 250 אלף ל"י לאמנות ותרבות. מחוץ התוספת של 250 אלף ל"י אלה נשארה רזרבה לרשות השר בסכום של 38 אלף ל"י, והוצעו הצעות שונות. עלי לומר כי לאחר כל הויכוחים שהיו לנו במשך הזמן, כאשר כל אחד דרש תיקונים מסויימים, לא דאיתי שיטה ושיקול מיוחדים מצד משרד החינוך וועדת הכספים לעניינים אלה.

הנה למשל ידוע כי סטודנט באוניברסיטה ובסכניון עולה למדינה בערך בין 2000 ל-2500 ל"י לשנה. צאו וראו מה מוצע לאוניברסיטה של תל-אביב ולאוניברסיטת בר-אילן. סוף כל סוף בשני המוסדות האלה יש משום התחלות חשובות ונחוצות, וועדת אגרונט ושאר הועדות להשכלה גבוהה קבעו כי יש הצדקה מוחלטת לקיום המוסדות האלה. ומה מוצע כאן? האם בכך אפשר לעודד התחלה למען העתיד? אני מציעה להעמיד את התמיכה לשני המוסדות האלה על 100 אלף ל"י, היינו, 50 אלף לאלה ו-50 אלף לאלה.

היו"ר ש. פרסיץ: אשר לתזמורת הפילהרמונית, אנו יודעים כי היא ניזונה ממקורות רבים, וכי מדינת-ישראל צריכה לעודד את היוזמה הזו, ולא אתנגד לתוספת זו של 5000 ל"י שישנם פה. אבל כאשר אני רואה כי לאופרה הישראלית חפצים להוסיף 200%, היינו 20 אלף ל"י, אינני יודעת מה הצדקה יש לכך, בשעה שאין לי למוסדות גבוהים, ואין לי לספריות, וראינו בכל המקומות מה רבה הברכה שיש בקרן הספריות ועד כמה אנחנו צריכים לבנות אותה. והנה כאן אנחנו עומדים בכל דקדוקי העניות על 5000 ל"י נוספות, וכאן עומדים להוסיף 20 אלף ל"י. מה ההצדקה לכך?

מוזיאונים. למוזיאון בצלאל שהוא הותיק ביותר הוסיפו 5000 ל"י; למוזיאון תל-אביב שהוא הגדול ביותר הוסיפו 5000 ל"י; למוזיאון בעין-חרוד אשר היוזמה בו חשובה עד מאד, וערכו האמנותי רב הוסיפו 5000 ל"י; מוזיאון חיפה 2,500 ל"י; בית-הספר לאמנות "בצלאל" 5000 ל"י. ממה נפשך, או שצריך לתת לבית-ספר זה את המעמד שהוא חותר לקראתו, יחד עם משרד העבודה, שיהיה בית-ספר מקצועי תיכוני, ואז צריך לתת להם אפשרות לכך, ואז הסכום אשר ניתן פה איננו מבטיח את הדבר הזה. אפילו השוואת המשכרות, לפי הדוגמה האחרונה, דורשים 9000 ל"י ולא 5000 ל"י. אזי, אנא אנחנו באים בדברים אלה שאינם מחושבים די צרכם?

תיאטרונים. לתיאטרון אהל אשר התמיכה בו עמדה על 7500 ל"י, הוסיפו 100% היינו 7500 ל"י. לתיאטרון הקמרי מוסיפים 200%. מהו כאן הקריטריון? במה זכו המוסדות האלה לקבל 200%, והאחרים פחות?

בית גורדון קבל תוספת של 5000 ל"י; בית שטרומן 5000 ל"י; בית טרוםפלדור 2000 ל"י; מכון זבוטינסקי 2000 ל"י. אני חפצה לשאול, איפה כל המקומות האחרים הקיימים? איפה מכון קוק והמוסדות החורגים האחרים? אינני תופשת ואינני יודעת מהם הגורמים לחלוקה זו. קרן בית-הנשיא בקש תוספת עד 35 אלף ל"י, וכאן עומדים תוך דקדוקי עניות ואינם רוצים להוסיף את ה-5000 ל"י שבקשו, בעוד אנו באים לכל מקום ורואים כמה נחוץ עוד לעשות בשטח זה. לאקדמיה ללשון העברית חפצים להוסיף 30 אלף ל"י. מהי הטיבה הייחודית אשר קודם מנעה מלהוסיף את ההגדלה הזו, ועתה לפתע פתאם גורסים הגדלה כזו. אין לי מאזמה נגד ההגדלה לסעיף זה, אבל מדוע 30 אלף ל"י?

האקדמיה למוסיקה בירושלים אשר קבלה מסעיפים אחרים בתקציב משרד החינוך 5000 ל"י, מקבלת עתה תוספת של 20,000 ל"י, בעוד האקדמיה למוסיקה בתל-אביב, אשר משם יצאו לנו אמנים המביאים כבוד לישראל, ואשר נאבקת על קיומה, ולומדים בה כאלף תלמידים, קבלה 2000 ל"י, ועתה חפצים להוסיף לה 3000 ל"י. מדוע, מהי התלוקה הזו?

הקונגוס העולמי למדעי היהדות מקבל תוספת של 5000 ל"י. הקצבות למוסדות תרבות תורנית 10,000 ל"י. אינני יודעת על מה מדובר כאן, מדוע לא פורטו סעיפים אלה?

אגודת הסופרים קבלה הקצבה של 33 אלף ל"י, לפתע פתאם עכשו תוספת של עוד 25 אלף ל"י. מדוע? מהם המפעלים הספרותיים החשובים והגדולים אשר דורשים הפרשת סכומים כאלה? הברית העברית העולמית, תוספת של 5000 ל"י. בסוף ישנו סכום של 38 אלף ל"י כדוגמה לרשות השר.

אני הושיתי לעצמי להעיר, בלי להציע הצעות מיוחדות, חוץ מאשר לגבי דברים מספר, והייתי חפצה כי חברי הוועדה יגידו עתה דבריהם בנידון.

י. רפאל:

חושבני כי נבין יותר את אופי החלוקה הזו אם נראה גם את החלוקה של שני הסעיפים האחרים. מחוך הרשימה מזדמן לראות, דבר שאני מחריע עליו שנים, כי קיימת התעלמות גמורה ממה שנעשה בחלק אחד גדול של היהדות. יחד מחלקים למוסדות מסוג זה בערך 600 אלף ל"י לשנה. השנה ישנה בפעם הראשונה תזוזה לגבי אוניברסיטת בר-אילן, דברתי על כך ואינני רוצה לחזור, אבל עלי לומר כי לא נאה הדבר למשרד החינוך שדבר זה ניתן תחת לחץ פוליטי. אני חושב שהתוספת צריכה הייתה להינתן מחוך גישה חנוכית תרבותית.

אני רוצה לספר לכם עתה מעט מהתפתחות העניינים במוסד הרב-קוק. בזמנו של השר די-נור, הדבר התחיל עוד קודם, נקבע סכום של 9000 ל"י כהשתתפות המפעלים הצבוריים התורניים במוסד הרב-קוק. עם בואו של השר החדש, נעשו שני תיקונים. ראשית הוא דחק את כל העניין של תרבות תורנית לפינה אחת, ונוצר איזה גיטו של תרבות תורנית. למעשה זהו מפעל נהדר. עובדים שם למעלה מ-40 אנשי מחקר, ואני מבקשכם לבוא ולראות את הנעשה במוסד זה. ובו בזמן שהשר הגדיל את ההקצבה למוסד ביאליק, לגבי מוסד הרב-קוק הוא הקפיא, אם כי המוסד הלך וגדל, וכיום הוא עומד על תקציב גדול למדי, השנה יגיע ל-350 אלף ל"י. זהו כיום מוסד מיוחד במינו בשטח המחקר. זוהי הוצאת ספרים הגדולה כיום בעולם היהודי כולו, וכיון שהמוסד הזה הוא כח יוזמה וזריזות, איך לקפח אותו.

במסגרת זו ישנו גם הגנזך לציונות הדתית. כרגע הוא מתאכסן בבית מוסד רב-קוק, אבל אנחנו מתכוונים למצוא לו בית קבע. בגנזך זה נאספו אלפי דוקומנטים. האנשים בו עובדים בחלקם בהתנדבות. החמר הנאסף כולו משקף את השתתפות היהדות הדתית בבניין הארץ בצורת תמונות, אגרות, מסמכים, ספרות חוברות וכו'. מפעל זה הולך ומתפתח, ולרשותו עומד גנז המתמצא יפה בעניינים אלה, והוא מלא התפעלות מההישג אשר הושג שם באמצעים כה מעטים. יכלתי להראות לכם חליפת מכתבים בין משרד החינוך והתרבות לבינים, כאשר הם מבקשים תמיכה ותמיד נענים כי אחרו בהגשת בקשתם. וכך חוזר הדבר משנה לשנה. אינני בקיא בנעשה בכל יתר המפעלים, חושבני כי כלם ודאי מתקשים בקשיים תקציביים ויש צורך לתמוך בהם, אם כי יכול להיות כי כאשר נעמיד את האחד מול האחר, אפשר יהיה לראות את המצב לאמיתו. על כל פנים מה שעומדים לעשות כאן, נראה כאפליה בולטת, כי אם השנה ישנה אפשרות של תוספת של רבע מיליון ל"י, יש לדאוג לתיקון מצבם של אלה הדורשים זאת, ואיך זה הולם את משרד החינוך והתרבות להתעלם כליל מקיומם של מוסדות אלה.

ש. כפרית:

אף אני חושבת שלפני הדיון היינו צריכים לראות את פרוט ההקצבות אשר בסכום של 600 אלף ל"י, כי אחת קשה לקבוע בדיוק לאיזה מוסד להוסיף, ואיזה סכום. גישתנו יכולה היתה להיות יותר נכונה, אילו שמענו את ההסבר מפי משרד החינוך, מדוע הוסיפו לכל סעיף וסעיף סכום כזה או אחר. גם בעיני היו תמוהות כמה עובדות. הנה למשל, האופרה הישראלית, אינני יודע אם מהתקציב הדל הזה יש להוסיף לה 20 אלף ל"י, כלומר, להפחיל את התקציב אשר קבלה עד עתה. אינני יודעת אם האופרה הישראלית קודמת לספרית הנשיא. ראינו אתמול בסיוורנו מה תרומה חשובה לחינוכם ולתרבותם של מאות ילדים יש בספריה זו. וצריך לעודד את המפעל הזה.

או למשל ההקצבה לאקדמיה למוסיקה בירושלים, מדוע ישנו כאן סכום כה גדול לעומת ההקצבה לאקדמיה למוסיקה בתל-אביב, אשר היא בכל זאת עיר הרבה יותר גדולה, ודרישותיה יותר גדולות. לו שמענו את ההסבר מפי משרד החינוך, היו מתרצים ודאי את העניין, אולי שם קיימת השתתפות של עיריית תל-אביב, והשתתפות יותר גדולה בשכר לימוד. איתו דבר עם תיאטרון הקמרי לעומת אחרים. לדעתי, אם ברצוננו להיות אובייקטיביים, עלינו לראות את צרכיו של כל מוסד ומוסד, מה היקפו, ובאיזו מידה הוא יכול להתקיים. אם בידינו כה מעט אמצעים, עלינו להתעניין יותר ויותר במצב, על מנת להיות כנים עם המציאות,

ש. כפריה: ולא להיתפס למקרה זה או אחר, כאשר המוסד הוא תובעני ופטריד יותר מאחרים.

לדברי ח"כ רפאל, יתכן שהוא צודק, אינני אומרת כי איננו צודק, אבל אילו ידענו למה הולך הכסף הזה, מה היסוד אשר כבו הונח, ובמה כסף זה עלול להועיל, יכולנו לענות לו כדבריו, אני לכן מציעה, כי לפני המשך הדיון, נשמע את נציגי משרד החינוך, בדבר קנה המידה לפיו ניתנו כאן התוספות האלה.

היו"ר ש. פרסיץ: לפני הדיון הצעתי זאת לד"ר אבידור, והוא אמר כי בוצענו תחילה לשמוע מה

בפינו ואחר כך יענה.

ר. הקסיץ: אני הושבת שאנחנו צריכים לקבוע כאן בעיקר מה צריכה להיות המגמה. והמגמה לחלוקה צריכה להיות זו. צריך להקציב סכומים גדולים יותר למפעלים אשר איז להם תומכים אחרים קבועים. משום כך אינני יכולה לקבל את גישתה של ח"כ כפריה אשר אומרת: מדוע זה לירושלים כך ולתל-אביב אחרת. יכולתה של ירושלים מבחינת אוכלוסייתה ואפשרויותיה היא הרבה יותר קטנה מאשר של תל-אביב, ואנחנו כנראה לא הכנסת חייבים לראות את הדברים בצורה אובייקטיבית יותר. כמו-כן המגמה צריכה להיות, תמיכה במפעלים המוקמים במקומות שם הם משמשים מרכז תרבותי לסביבה מסויימת, ויתכן כי אלה הם המרכזים הבודדים המרכזים את האוכלוסייה הקטנה והגדולה, ומשרד החינוך חייב לעודד מפעלים כאלה. הנה בדומים מהסיוע שמענו באיזור התלהבות דובר כאן על מוסד חינוכי אשר יש בו משום יוזמה והתחלה להתפתחות, וסביל המוסד הזה יתפתחו ויעלד כל אותם מושבים על אנשיהם ילדיהם, ושמענו ששם על פי יוזמה פרטית הוסיפו ציוד לבית הטבע, והוסיפו על הספרייה שקבלו, וגינה, חליבת, איפוא, ועדת החינוך ומשרד החינוך במקומות האלה לתת תמיכה בעלת ערך שתבטיח את פיתוח המפעלים האלה.

אינני רוצה לקבוע ממי להוריד, כי אני רוצה לדבר על דברים מגמתיים, ואחרי שעיינתי ברושימה, ומאחר ואינני יודעת את המקורות המדוייקים של כל מוסד, קשה לי להגיד ממי אפשר להוריד. אבל התמיכות הניתנות דוקא למוסדות האלה עליהם דברתי, הן תמיכות שאינן יכולות לפתור שום בעיה בקשר עם פיתוח המפעל. ניקח לדוגמא את מוזיאון עין-חרוד, מקום שאני מכירה. זהו מפעל אשר הוקם תוך מספר שנים אמנם לא מועט, אבל בממדים ובאמצעים כאלה, שזה ממש אקדובטיקה, והמפעל הזה משמש את כל בתי-הספר לא רק בסביבה, אלא החל מחיפה כולל עמק הירדן. מבקרים שם מדי יום ביומו ומדי שבת וחג מאות ילדים מהכפרים ומהערים. זהו אחד המוזיאונים הטובים בארץ על פי עדות אנשים יודעי דבר אשר דאו מוסדות כאלה גם בחו"ל. אינני רוצה להיכנס לית ד פוטנים, כי כל מי שבא לראות מוסד זה נוכח כי אכן יש מה לראות, והושקעו כספים רבים, והנה כאן צויינה תמיכה נוספת של 5000 ל"י, ויהד עם התמיכה הרגילה 10 אלפים ל"י. אני יודעת שמנהלה בקש 20 אלף ל"י, וגם זוהי בקשה צנועה מאד לגבי מפעל בהיקף כזה. לי נראה כי בקשה זו צריכה היתה לבוא על סיפוקה.

או נקה למשל את בית שטורמן, אם כי זהו מפעל יותר קטן, הוא הינו גם כן מפעל בעל ערך רב בשביל בתי-הספר במיוחד. אנחנו מוכרחים לקיים מוסדות כאלה, אחרת יפגרו בתי-הספר. ומשום מה אין היענות לגבי מוסדות אלה. לי נראה כי יש ללכת בכיוון כזה ובמגמה כזו של עידוד מפעלי תרבות אשר אין מאחריהם תומכים, וכי משרד החינוך וועדת החינוך בהמלצותיה צריכים לקחת לתשומת לבם את המגמה הזו.

ר. צברי: גם אני הייתי רוצה לשמוע מהו הקריטריון לקביעת התוספות האלה, אינני יכולה להסכים לכן שלמשרד החינוך לא היה קריטריון מסויים כאשר ניגש לקביעת התוספות. ואם זה כך, אינני מבינה מדוע למוסד אחד הוסיפו בשיעור של 100% ולאחר 200% ויותר. דבר זה אינו מובן לי, וזה עושה רושם כאילו

ר. צברי: רצו פה ושם להחליק. ואם לדבר על מגמה, נראה לי שאנחנו צריכים לתת את התמיכה לפי המקום בו נמצא המוסד, באם הוא משמש אנשים רבים, והמקום איננו יכול לשאתו, נוסף על כך אם הראה יוזמה אשר משמשת ניצן של התפתחות חשובה לעתיד.

אותה טענה שנשמעה נגד ירושלים, דומני כי הינה מחוסרת כל יסוד. העיר הזו מבחינת החיים הצבוריים איננה מתפתחת, ולעיר הזו אין אפשרות לשאת את עצמה, אין להשוות את מקורותיה ותקציביה עם אלה של תל-אביב אשר בה חיים תוססים ואפשרויות כלכליות רחבות. ירושלים קופאת על שמריה, כאן אין התפתחות, ולכן אני חושבת שצריך לתמוך במוסד כמו בצלאל, ולא מספיקים אותם 5000 ל"י שניתנו כתוספת, או האקדמיה למוסיקה אשר כה הרחיבה פעולותיה, יש לתמוך במוסד זה. ואשר לאחרים, בית שטורמן למשל, אמנר כאן הוסיפו 200%, אבל במובן האבסולוטי זהו סכום שאיננו יכול להעמיד את המוסד הזה על מקומו, כי הוא משמש מרכז לסביבה גדולה. הגישה, איפוא, צריכה להיות, להוסיף לאותם מוסדות שאנחנו יודעים כי על ידי כך חינתן דחיפה אשר תאפשר להם לשאת את עצמם יותר.

א. רוזיאל-נאור: אני מצטערת כי הדברים כאן מקבלים אופי של הגנה בנוסח של לוקאל-פטריוטיות.

זה בהחלט לא יהיה נכון אם כל אחד ייצא מתוך נקודת ראות של המוסד הקרוב ללבבו. לכך צריך היה לשמוע כפתיחה את דברי משרד החינוך אשר היו מבהירים את הדברים. אינני רוצה לחזור את כל אותם דברים אשר נאמרו לגבי אוניברסיטת תל-אביב ובד-אילן, אך אותו דבר משתקף גם ביחס לאקדמיה למוסיקה בתל-אביב. משכן לאמנות בעין-חרוד ובית שטורמן משמשים מרכזים לסביב, ותל-אביב איננה מרכז לסביבה? האם באקדמיה למוסיקה בתל-אביב אינם לומדים ילדים מחדרה? שלא לדבר כבר על כך שמוסד זה חינוך והוציא כשרונות גדולים, והתנאים הם למטה מכל בקורת. הם מתגוררים באחד מבתי המגורים הגרועים ביותר של בתי-הספר בתל-אביב. החדרים שטופי שמש אתר הצהורים, הפסנתרים מתייצמים, המיתרים מתפקעים בגלל החום. אין כל אפשרות לערוך הופעות של התלמידים, אין אפשרות לרכז תזמורת של תלמידים בצורה נאותה, אין אפשרות לפתח את הספרייה המוסיקאלית כי זוהי דירה ארעית, ועוד לא נמצא אותו "משוגע לדבר" שיממן בניית מקום נאות לשמו. אני, איפוא, חושבת כי בית-ספר כזה ראוי וזכאי לקבל תמיכה הרבה יותר גדולה מכפי שמופיעה כאן. אין עיני צרה כלל וכלל באקדמיה הירושלמית, ואני יודעת כי היא עומדת על רמה גבוהה, והוציאה בעלי כשרונות רבים, אבל בכל זאת אי אפשר להתעלם גם ממוסד המשרת צבור גדול כזה בתל-אביב.

דבר שני שרצייתי לדעת, מה הוא הקונגרס העולמי למדעי היהדות, מי הוא, מהיכן הוא ניזון?

אגודת הסופרים. התרשמתי התרשמות קשה מן הפרסום שהיה מטעם אגודת הסופרים בנוגע לקיטנה או בית מרגוע הנקרא בית הסופר, אשר כתוצאה מהסתבכויות של קניות נאלצו לסגור אותו. אזי האם תמיכה זו באה לכסות את אותם חובות של אגודת הסופרים? אם זה כך אין זה נאה. אם זוהי תמיכה בהוצאות ספרים, אזי זה ודאי מופיע בעוד הרבה מקומות בתקציב. על כל פנים אני רוצה לשמוע פרטים מפורטים, כי בעיני זוהי הגדלה לא מוצדקת.

בקשר למכון זבוטינסקי. בשנה האחרונה קיים המכון הזה את תערוכת המרד, ואני חושבת כי השרות הלאומי והחינוכי שמכון זבוטינסקי עשה בפתיחת התערוכה הזו, מצדיק חשומת לב יותר גדולה מצד משרד החינוך. אם תעיינו בספר האורחני תראו את דברי ההערכה שניתנו על ידי הנשיא ורעייתו ואישי צבור אחרים מכל חלקי האוכלוסין אשר בקרו בבית הזה, כולל שר החינוך אשר היה שם לפני הפתיחה והתרשם מאד והבטיח הגדלת העזרה, ואחרי ככלות הכל זה מתבטא בעליה של 2000 נוספות על ה-1500 שהוקצבו. אני חושבת שהגיע הזמן להקציב למכון זה תמיכה יותר רצינית אשר חוכל לסייע לו לעשות פעולה ממשית להתרחבותו. הגיעה השעה להקים לו בית מיוחד, אינני אומרת כי משרד החינוך צריך לבנות את הבית הזה, אבל צריך להגדיל את התמיכה לבית זה ולהעמידה לפחות על 10 אלפים ל"י.

ד. נצור:
אני רוצה להביע דעה כללית על חלוקת החקציב. כאשר הודיעו על תוספת של רבע מיליון ל"י למפעלי תרבות ואמנות, הייתי בין אלה אשר שמחו לקראת תוספת זו, אך לו ניתן לי, הייתי מוטרפת את הסכום כולו לענף אחד של עבודתנו והוא - הנחלת הלשון. רבותי, אנחנו הולכים לקראת בחירות, אנחנו, חלק מהצבור, עומד אחרי הבחירות, והדבר המזעזע ביותר בו אפשר היה להיתקל היתה העובדה שאלפי אנשים חתמו באצבעם מאחורי ואינם יודעים קרוא וכתוב. נראה לי, איפוא, שזהו המפעל התרבותי הגדול בו צריך היה להתרכז ואליו להפנות את כל וזרבות האמצעים שישנם.

אינני יודעת כלל מה להקצבה לאוניברסיטאות ברשימה זו, הרי לשם כך קיימת המועצה להשכלה גבוהה והיא אשר קובעת את ההקצבות, מה להקצבה זו ולחקציב תרבות ואמנות? אני מערערת על כך באופן כללי.

ישנם מפעלי תרבות ואמנים רבים מאד אשר הוקמו ביוזמת ההסתדרות הכללית, והנה בתוך חלוקת ה-212 אלף ל"י, לכל המפעלים האלה יחזי הוקצבו 15 אלף ל"י. מניין נובעת חלוקה כזו? עוד דבר משונה בעיני. בין כל מוסדות תרבות ואמנות כאן, להוציא אח בצלאל, אין זכור למה שנקרא מוסדות ציור לילדים בעלי כשרון. אני מכירה בחל-אביב מוסד קטן לציור ע"ש הצייר אבני המנוח, לומדים בו ילדי עוני, מתלבטים על כל פרוטה...

היו"ר ש. פרסיץ: מוסד זה מקבל תמיכה.

ד. נצור:
הבאתי זאת כדוגמא בלבד כי אם לא מוסד זה אזי אחרים מסוגו אינם מקבלים כל תמיכה. אינני יודעת במדויק איפה לומדים יותר מוסיקה, אם באקדמיה בירושלים או בחל-אביב, ואיפה יוצרים יותר גאונים, אני רק יודעת דבר אחד כי ילדים מחוננים כשונות מחוסרי אמצעים כמעט ואינם לומדים לא כאן ולא שם. ואם אנו מדברים כאן על תוספת של הקצבה, אזי באיזו מידה זה עונה לגבי אותה שכבה של אותם ילדים חסרי אמצעים? אני, איפוא, מסתייגת במקצת מכל ההצעה הזו. אני למשל מושבת כי את ה-5000 ל"י שמוסיפים לתזמורת, היה טוב אולי לו הוסיפו אותם לתזמורת של "קול ישראל", כי לקונצרט לא כולם מגיעים, ובאופן כזה אפשר להגיע אל הרבה יותר אנשים, דרך הודיו. לצפיכל הקצבה, לדעתי, יש לצאת מן הבחינה, מה צורתן אותו מוסד או מפעל לו מוסיפים.

היו"ר ש. פרסיץ: מאחר ואין הזמן עומד לרשותנו עתה, נקדיש חלק משיבת יום ג' הבא לסיכום חילוקי הדעות בינינו, על מנת להביא המלצתנו.

(הישיבה ננסלה בשעה 11.00)